Vytauto St. 73, 75

In 2017, a field evaluation (15 test pits totalling 30 m^2) was conducted on the plot at Vytauto St. 73 and 75, Palanga (Fig. 1). 18th–20th-century cultural layers up to 2 m thick were discovered. 77 18th–19th-century finds were found in them and inventoried, the majority household pottery (69 sherds) but also including one glass bottle shard, two coins, a metal button, and amber beads.

At a depth of 0.9–1.6 m in test pits 2–5 and 9–12, a 5–50 cm thick, 18th-century aeolian cultural layer, the former ground's surface, which consisted of black peaty soil with small brick fragments, small pieces of charcoal, and finds was recorded. The cultural layer contained animal bone fragments as well as oxidation and reduction household pottery: pots, jars, and plate sherds (Fig. 2). Some of the sherds had clear and green glaze; the plates were decorated with linear and vegetal designs.

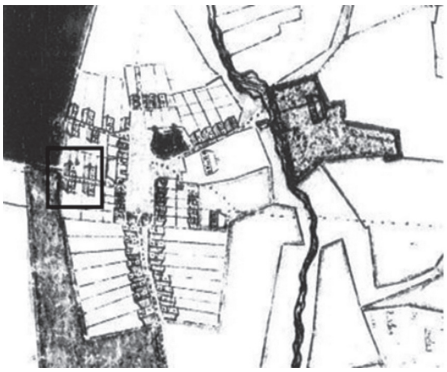
RAMYGALA

Andrius Šležas

Krekenavos ir Sporto gatvės

2017 m. Ramygalos miestelyje (Panevėžio r.) bei jo apylinkėse pradėti elektros oro linijų demontavimo ir naujų požeminių 0,4–10 kV elektros kabelių klojimo darbai. Ramygala (UK 17101) NKVR saugoma kaip vietovė, kurios vertingosioms savybėms priskiriamas gatvių tinklas, aikštės planas, kapitalinio užstatymo fragmentai ir miesto panorama.

Ramygala yra vienas seniausių Lietuvos miestelių, jo istoriniai duomenys siekia XV a. Anot rašytinių šaltinių, Ramygaloje pirmoji

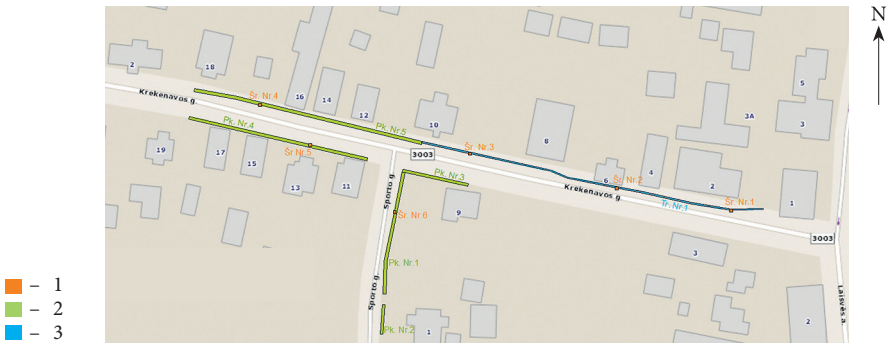

1 pav. 1781 m. plano fragmentas su pažymėta tyrimų vieta.

Fig. 1. A 1781 plan fragment with the investigation site marked.

bažnyčia galėjo būti pastatyta tarp 1431 ir 1500 m. 1503 m. Aleksandras suteikė Ramygalos miesteliui naują bažnyčios fundaciją ir parapijos steigimo privilegiją, skyrė 3 kaimus su gyventojais. 1505 m. minimi ir Ramygalos miestelėnai. 1580 m. miesteliui suteikta 3 prekymečių privilegija, 1585 m. minima turgavietė su joje buvusiomis krautuvėlėmis, 1586 m. minimos veikusios smuklės (Miškinis A., *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės*, t. IV: *Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai*, V., 2009, p. 80–99). Seniausias žinomas miestelio ir dvaro planas buvo sudarytas 1781 m., jame pažymėta turgaus aikštė ir susiformavęs pagrindinių gatvių tinklas (1 pav.). Šiame plane pažymėta ir tirta Krekenavos gatvė, šalia kurios XVIII a. pabaigoje vaizduojami vos keli pastatai netoli pagrindinės turgaus aikštės.

2017 m. pirmajame tyrimų etape vykdyti žvalgomieji tyrimai, ištirti 6 šurfai (bendras 6 m^2 plotas). 5 šurfai tirti Krekenavos gatvės šaligatvių vietose, 1 šurfas kastas greta Sporto gatvės važiuojamosios dalies. Šurfuose 1–3 fiksuoti du kultūrinio sluoksnio horizontai, suformuoti XX–XXI a. vykdant inžinerinių tinklų

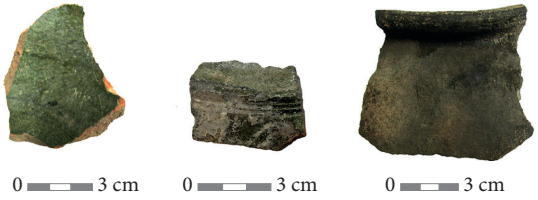
2 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – šurfų vietos; 2 – perkasų vietos; 3 – žvalgymų tranšėja. A. Šležo brėž.

Fig. 2. Situation plan of the investigation: 1 – test pits; 2 – trench locations; 3 – monitored utility line ditch.

3 pav. Bendras perkasos 4 vaizdas iš V. A. Šležo nuotr.

Fig. 3. General view of trench 4, as seen from the W.

4 pav. Radiniai iš perkasos 4. A. Šležo nuotr.

Fig. 4. Finds from trench 4.

bei gatvės paviršiaus tvarkymo darbus. Šurfe 4 ir 6 fiksuoti 3, o šurfe 5 – 4 horizontai. Šiuose šurfuose 25–40 cm gylyje fiksuoti tamsiai pilko grunto sluoksniai, kuriuose rasta pavienių buitinės keramikos fragmentų, datuojamų XVII a. II puse – XVIII a. Įžemis šurfuose – rausvo atspalvio molis – pasiektas 0,5–1 m gylyje.

Remiantis žvalgomųjų archeologinių tyrimų rezultatais, Krekenavos gatvėje iki sankryžos su Sporto gatve bei Sporto gatvėje inžinerinių tinklų tiesimo vietose atlikti detalieji tyrimai. Ištirtos 5 perkasos, kurių bendras plotas 206 m^2 (2 pav.). Visų perkasų plotis siekė 1 m, jos tirtos iki projektinio 0,8–1 m gylio.

Perkasoje 1 (40,5 m ilgio) po velėna fiksuotas 15–25 cm storio juodžemis, žemiau jo –10–20 cm storio griuvenų bei kalkių skiedinio sluoksnis. 40–50 cm gylyje fiksuotas 15–30 cm storio tamsiai pilkos spalvos gruntas su pavienėmis XVII a. II pusės – XVIII a. buitinės keramikos šukėmis. Perkasos P dalyje, apie 15 m ilgio atkarpoje po viršutiniais XX–XXI a. pradžios sluoksniais 60–70 cm gylyje pasiektas tamsiai pilkas gruntas su XIX–XX a. radiniais. Pastarasis storėjo P kryptimi nuo 25 iki 180 cm.

9 m ilgio ***perkasoje 2*** po velėna bei žemiau jos esančiu juodžemiu fiksuotas 20–40 cm storio tamsiai pilkas gruntas su XIX–XX a. radiniais. ***Perkasoje 3***, 5 m ilgio atkarpoje fiksuoti

XIX–XX a. sluoksniai, likusiose perkasos dalyje (16 m ilgio atkarpoje) kultūrinis sluoksnis nebuvo susiformavęs – čia po velėna bei žemiau jos esančiu juodžemiu jau 20–30 cm gylyje pasiektas molis – įžemis.

Perkasos 4 (3 pav.) R dalyje, apie 20 m ilgio atkarpoje prie Sporto gatvės, po šaligatvio plytelėmis bei po jomis esančiais piltinio smėlio ir žvyro sluoksniais 30–40 cm gylyje fiksuotas 20–35 cm storio tamsiai pilkas gruntas su pavienėmis XVII a. II pusės – XVIII a. buitinės keramikos šukėmis (4 pav.). Likusioje perkasos dalyje (40 m ilgio atkarpoje Ąžuolyno gatvės link) po viršutiniais sluoksniais 30–50 cm gylyje glūdėjo pilkas gruntas su XIX–XX a. keramika.

Perkasos 5 ilgis siekė 76,5 m. Šioje vietoje 50–70 cm gylyje fiksuoti kabeliai, kurie tęsėsi R–V kryptimi palei perkasos Š bei P sieneles. Todėl iki įžemio čia fiksuoti tik permaišyti XX a. pabaigos – XXI a. pradžios sluoksniai. Vietomis po minėtais kabeliais glūdėjo tamsiai pilkas gruntas su XIX–XX a. keramika.

Žvalgyta Krekenavos gatvės R dalyje, Š kelkraštyje, tarp pastatų 2 ir 10. Bendras tranšėjos ilgis siekė 103 m, plotis – 50 cm, gylis – iki 90 cm. Fiksuotas pilkos spalvos maišytas gruntas su pavieniais XX a. radiniais.

Krekenavos and Sporto Streets

In 2017, the removal of the power lines in the town of Ramygala (Panevėžys District) and its vicinity and the laying of new underground 0.4–10 kV power cables began. An evaluation (six test pits totalling 6 m^2), an excavation (five trenches totalling 205 m^2) (Figs. 1, 2), and a watching brief in a 103 m long utility trench (a total of 51.5 m^2) were conducted at this time. In the S part of the intersection of Krekenava and Sporto Streets, a second half of the 17th–18th-century cultural layer with finds was discovered in trenches 1 and 4 (Figs. 3, 4).

ROKIŠKIS

Simonas Sprindys,
Tadas Šimanauskas

Nepriklausomybės aikštė

Rašytiniuose šaltiniuose Rokiškis pirmą kartą minimas 1499 m. ir siejamas su Aleksandro privilegija, kuria jis savo rūmų maršalkai Grigaliui Astikui dovanojo girią bei nurodė įkurti miestą su pilimi. Apie 1500 m. minima Rokiškio bažnyčia ir parapija. 1516 m. LDK ir Lenkijos karaliaus Žygimanto Senojo privilegijoje Rokiškis pirmą kartą pavadintas miesteliu (*oppido*). Per 1655–1660 m. Šiaurės karą Rokiškis labai nukentėjo nuo Švedijos kariuomenės, bet XVII a. II pusėje per Biržų muitinės Rokiškio punktą į Rygą jau buvo vežami krašto linai, kanapės. XIX a. pradžioje Rokiškis tapo Ignoto Tyzenhauzo rezidencija. Jis pertvarkė miestelį: centrinė aikštė iš trikampės tapo stačiakampe, ir sujungė dvarą R pusėje su 1868–1877 m. pastatyta Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia V pusėje, o aplink aikštę pradėjo kurtis miestelėnai. Suformuotas dabartinis centrinės Rokiškio dalies – Nepriklausomybės aikštės – vaizdas (Miškinis A., *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės*, t. IV: *Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai*, V., 2009, p. 100–136).

2017 m. lapkritį–gruodį Rokiškyje, sklype Nepriklausomybės aikštė 16 vykdyti detalieji tyrimai ir žvalgymai. Jų metu ištirta viena 366 m^2 dydžio perkasa bei žvalgytas 16,62 m^2 plotas. Tyrimus inicijavo Rokiškio rajono savivaldybė, prieš pradedant vykdyti miesto bibliotekos remonto ir priestato statybos darbus. Iki 2017 m. lapkričio sklype archeologinius tyrimus vykdė tik K. Duderis. Jis čia ištyrė 5 šurfus (12 m^2 plotą), aptiko iki 1 m storio kultūrinį